

Kohtuasi C-454/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

23. september 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Rayonen sad Lukovit (Lukoviti rajoonikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

23. september 2020

Süüdistaja:

Rayonna prokuratura Lukovit

Süüdistatav kriminaalmenetluses:

AZ

Põhikohtuasja ese

Kriminaalmenetlus, mille alus on Rayonna prokuratura Lukoviti (Lukoviti prokuratuur, Bulgaaria) süüdistusakt, millega palutakse mõista süüdistatav AZ süüdi kuriteo toimepanemises karistusseadustiku (Nakazatelen Kodeks, edaspidi ka „NK“) artikli 345 lõike 2 alusel, kuna süüdistatav juhtis nõuetekohaselt registreerimata mootorsõidukit, rikkudes seeläbi liiklusseaduse (Zakon za dvizhenieto po patitshtata, edaspidi ka „ZDvP“) artikli 140 lõiget 1 ja 24. märtsi 2000. aasta määruse nr 1–45, mis reguleerib mootorsõidukite ja nende haagiste registreerimist, sõidukiga seotud isikute andmete muutmist, sõiduki kustutamist registrist ja sõiduki kasutuselevõtmist, sõiduki liikluses kasutamise loa peatamist, lõpetamist ja pikendamist ning sätestab registreeritud sõidukite kohta andmete avaldamise korra (Naredba N.º I-45 ot 24.03.2000 za registrirane, otchet, spirane ot dvizhenie i puskane v dvizhenie, vremenno otnemane, prekratyavane i vazctanovyavane na registratsiyata na motornite prevozi sredstva i remarketa, tegleni ot tyach i reda za predoctavyane na dani za registrirane patni prevozni sredstva), [artikli 1] lõiget 1, ning süüdistatav seejärel karistusseadustiku artikli 78a lõike 1 alusel kriminaalvastutusest vabastada ja määrata talle haldustrahv.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 teine lõik.

Eelotsuse küsimused

1. Kas kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis näevad ühe ja sama teo eest, nimelt nõuetekohaselt registreerimata mootorsõiduki juhtimise eest ühekorraga ette halduskorras vastutuse ja kriminaalvastutuse, ilma et leiduks kriteeriume, mis võimaldaksid teo ühiskonnaohtlikkust objektiivselt klassifitseerida?
2. Kui Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „Euroopa Kohus“) vastab esimesele küsimusele eitavalt, siis millised pädevused on liikmesriigi kohtul, et tagada Euroopa Liidu õiguspõhimõtete tõhus kohaldamine?
3. Kas kohtu menetlusõiguslik võimalus mõista kuriteo toimepanemises süüdistatav isik õigeks, määrales talle haldustrahvi, on piisav tagatis seaduse meelevaldse kohaldamise vastu?
4. Kas nõuetekohaselt registreerimata mootorsõiduki juhtimise eest mõistetav kuni üheaastane vangistus on proportsionaalne karistus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 49 lõike 3 tähenduses?

Euroopa Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Inimõiguste ja põhivabaduste konventsioon, artikli 5 lõige 1

Euroopa Liidu leping, artikli 6 lõige 3

Euroopa Liidu toimimise leping, artikkel 90 ja artikli 91 lõike 1 punkt c

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 49

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/45/EL, milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnoulevaatust ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/46/EL, millega muudetakse nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta

Euroopa Kohtu 3. mai 2007. aasta otsus *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, punktid 49 ja 50)

Euroopa Kohtu 12. veebruari 2019. aasta otsus *TC* (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, punktid 59 ja 60)

Riigisisesed õigusnormid

Karistusseadustiku (Nakazatelen kodeks) **artikli 345 lõige 2**, milles on reguleeritud veo koosseisutunnus ja mille kohaselt mõistetakse lõike 1 kohane karistus (kuni üheaastane vangistus või trahv summas 500–1000 leevi [BGN]) ka isikule, kes juhib nõuetekohaselt registreerimata mootorsõidukit, samuti **artikkel 78a**, milles on sätestatud tingimused, mille täidetuse korral võib kohus süüdistatava täisealise isiku kriminaalvastutusest vabastada ja määrata talle haldustrahvi.

Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelen-protsesualen Kodeks) **artikli 301 lõige 1**, mis puudutab kohtu hinnatavaid ja otsuse kuulutamise raames lahendatavaid küsimusi, samuti **artikli 301 lõige 4** ja **artikli 305 lõige 6**, mis puudutavad haldustrahvi määramist.

Liiklusseaduse (Zakon za dvizhenieto po patishtata) **artikli 140 lõige 1**, mille kohaselt võivad avalikel teedel sõita vaid mootorsõidukid, mis on registreeritud ja millele on selleks ette nähtud kohta kinnitatud sõiduki registreerimisnumbriga registreerimismärk, ja **lõige 2**, mille kohaselt kehtestatakse registreerimise tingimused ja registreerimiskord siseministri määrusega, samuti **artikli 175 lõige 3**, mis näeb ette, et sõidukijuhilt, kes juhib mootorsõidukit, mis ei ole nõuetekohaselt registreeritud või on registreeritud, kuid millel puudub sõiduki registreerimisnumbriga registreerimismärk, võetakse 6–12 kuuks motoorsõiduki juhtimisõigus ning talle määratakse haldustrahv.

24. märtsi 2000. aasta määruse nr 1–45, mis reguleerib mootorsõidukite ja nende haagiste registreerimist, sõidukiga seotud isikute andmete muutmist, sõiduki kustutamist registrist ja sõiduki kasutuselevõtmist, sõiduki liikluses kasutamise loa peatamist, lõpetamist ja pikendamist ning sätestab registreeritud sõidukite kohta andmete avaldamise korra (Naredba N.° I-45 ot 24.03.2000 za registrirane, otchet, spirane ot dvizhenie i puskane v dvizhenie, vremenno otnemane, prekratyavane i vazctanovyavane na registratsiyata na motornite prevozi sredstva i remarketa, tegleni ot tyach i reda za predoctavyane na dani za registrirane patni prevozni sredstva), **artikli 1 lõige 1**, mille kohaselt sätestab kõnealune määrus Bulgaaria füüsiliste ja juriidiliste isikute omanduses olevate mootorsõidukite registreerimise tingimused ja korra, ning **lõige 2**, mille kohaselt on kõnealune määrus vahetult kohaldatav ka liidu kodanike ja nende pereliikmete suhtes.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Süüdistatav AZ peeti 29. mail 2020 politseikontrolli käigus kinni, kuna ta juhtis mootorratast, millel puudus registreerimismärk. Siseministeeriumi süsteemis tehtud päringust nähtus, et süüdistataval puudus mootorsõiduki juhtimisõigus ja kõnealune motoratas ei olnud registreeritud siseministeeriumi keskandmebaasis „mootorsõidukite juhtimise kontroll“.

- 2 AZ suhtes tehti kaks väärteotsust, üks nendest selle kohta, et ta juhtis mootorratast, mis oli nõuetekohaselt registreerimata ja millel puudus registreerimismärk, mis tähendab liiklusseaduse artikli 140 lõike 1 rikkumist.
- 3 Karistusseadustiku artikli 345 lõike 2 kohase rikkumise toimepanekust tulenevalt otsustati kohaldada kiirendatud menetlust.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 4 Süüdistatava kaitsja on seisukohal, et süüks pandav tegu on väärtegu ja võttes arvesse seda, et süüdistatav ei ole olnud kohtu all, tema suhtes ei ole tehtud süüdimõistvaid otsuseid ja ta ei ole käitunud ühiskonnaohtlikul viisil, ei ole tegemist kuriteoga.
- 5 Kriminaalmenetluse aluseks olev süüdistusakt ei sisalda prokuröri sõnaselget seisukohta, et käesolevas asjas toime pandud tegu on ühiskonnaohtlik sellisel määral, et nõuab teo kvalifitseerimist kuriteoks, mitte aga väärteoks.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Direktiivi 2014/45/EL ja direktiivi 2014/46/EL põhjenduste kohaselt on sõidukite registreerimist ja tehnoulevaatust reguleerivad õigusnormid osa Euroopa Liidu üldisemast korrast, millega tagatakse, et sõidukeid hoitakse nende kasutamise ajal ohutus seisukorras ja et sõiduki liikluses kasutamise luba on võimalik peatada, kui sõiduk on vahetult liiklusohtlik.
- 7 Esmase registreerimisega tagatakse, et pädev asutus on andnud loa sõiduki kasutamiseks maanteeliikluses. Kõnealust luba on võimalik peatada, kui sõiduki kasutamiselega liikluses kaasneks [sõiduki] tehnoseisundi tõttu oht.
- 8 Bulgaaria Vabariik võttis kõnealused õigusnormid üle liiklusseaduse ja määrusega. Mõlemad õigusaktid sätestavad üksikasjalikud tingimused sõiduki esmaseks registreerimiseks, registrist kustutamiseks ning liikluses kasutamise loa omal algatusel peatamiseks ja kehtetuks tunnistamiseks.
- 9 Riigisisene õigus näeb rakendussätete rikkumise eest ette sanktsioonid. Teo eest, mis seisneb „nõuetekohaselt registreerimata mootorsõiduki juhtimises avalikel teedel“, võetakse vastutusele kahel alusel, halduskorras ja kriminaalkorras.
- 10 Täielikult on täidetud liiklusseaduse artikli 175 lõikes 3 sätestatud väärteo objektiivsed koosseisutunnused ja karistusseadustiku artikli 345 lõikes 2 sätestatud kuriteo objektiivsed koosseisutunnused.
- 11 Liikmesriigi õigus ei sätesta objektiivseid kriteeriume, mida tuleb kasutada, et määrata ühiskonnaohtlikkuse astet, mille alusel kvalifitseeritakse konkreetne tegu väärteoks või kuriteoks. Arvesse ei võeta ka nõuetekohase registreerimise puudumise erinevaid juhtumeid – nimelt sõiduki esmase registreerimise

puudumine, liikluses kasutamise loa omal algatusel kehtetuks tunnistamine, liikluses kasutamise loa peatamine tehniliste puuduste tõttu, ajutise liikluses kasutamise loa kehtivusaja lõppemine jne.

- 12 Selguse puudumine küsimuses, millised asjaolud suurendavad ühiskonnaohtlikkust sedavõrd, et tegu ei kvalifitseerita mitte väärteoks, vaid kuriteoks, toob kaasa lahkneva kohtupraktika. Eristada võib kolme liiki kohtulahendeid: 1) lahendid, milles kohtud nõustuvad prokuröri seisukohaga; 2) lahendid, milles kohtud mõistavad süüdistatavad neile süüdistusaktis süüks pandud teo toimepanemises õigeks, eeldusel et tegemist ei ole kuriteoga, vaid väärteoga, mille eest määratakse neile liikluseaduses ette nähtud trahv; 3) lahendid seoses vaietega trahviotsuste peale, millega on isikutele määratud väärteo toimepanemise eest halduskaristused ja mille kohta on teada, et trahviotsused on tehtud pärast seda, kui prokurör on kriminaalmenetluse lõpetanud.
- 13 Viidatud riigisisestele õigusnormidele ja liikmesriigi kohtupraktikale tuginedes on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi, kas Bulgaaria õigus, mis näeb – Euroopa Liidu ühise transpordipoliitika osaks oleva – mootorsõidukite registreerimise korra rikkumise eest ette kriminaalvastutuse, on kooskõlas kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega ning proportsionaalsuse nõudega.
- 14 Euroopa Kohus märgib 3. mai 2007. aasta otsuses *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, punktid 49 ja 50), et „kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõte (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), mis kuulub liikmesriikide ühistele riigiõiguslikele tavadele rajanevate õiguse üldpõhimõtete hulka, on välja toodud mitmes rahvusvahelises lepingus, eelkõige inimõiguste ja põhivabaduste kaitse Euroopa konventsiooni artikli 7 lõikes 1 (vt selle kohta eelkõige 12. detsembri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/95 ja C-129/95: X, EKL 1996, lk I-6609, punkt 25, ja 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: *Dansk Rørindustri jt vs. komisjon*, EKL 2005, lk I-5425, punktid 215–219). Sellest põhimõttest tuleneb, et seadus peab selgelt määratlema kuriteod ja nende eest määratavad karistused. See tingimus on täidetud, kui puudutatud isik saab asjaomase sätte sõnastusest ja vajaduse korral kohtute poolt sellele antud tõlgendusest aru, millised teod või tegevused toovad kaasa kriminaalvastutuse (vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 22. juuni 2000. aasta otsus *Coëme jt vs. Belgia*, Recueil des arrêts et décisions, 2000-VII, punkt 145)“.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus võtab arvesse ka selguse ja ettenähtavuse nõuete tõlgendamist Euroopa Kohtu 12. veebruari 2019. aasta otsuses TC (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, punktid 59 ja 60), milles on märgitud, „et selliste vabaduse tagatiste eesmärk, nagu on ette nähtud nii harta artiklis 6 kui ka EIÖK artiklis 5, on eelkõige kaitsta isikuid omavoli eest. Niisiis on vabadust piiravat meedet rakendatud kooskõlas selle eesmärgiga eelkõige siis, kui ametiasutused ei tegutse pahauskselt ega eksitavalt (15. märtsi 2017. aasta

kohtuotsus Al Chodor, C-528/15, EU:C:2017:213, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika). [...] [K]una tagaotsitava isiku vahi all pidamine [...] riivab oluliselt tema isikuvabadust, siis tuleb selle kohaldamisel järgida rangeid tagatise, nimelt – nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktist 58 – peab selle põhjendamiseks olema seaduslik alus, mis peab vastama selguse, ettenähtavuse ja kättesaadavuse nõuetele, et vältida omavoli ohtu (vt selle kohta 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Al Chodor, C-528/15, EU:C:2017:213, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika)“.

- 16 Lähtudes sellest, et üks karistusseadustiku artikli 345 lõikes 2 ette nähtud karistustest on vangistus, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et järgida tuleb ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsioonis mis tahes vabadusekaotusliku karistuse seaduslikkuse osas sätestatud kriteeriume: selline karistus on ette nähtud seadusega, riigisisene õigus täidab konventsiooni kvalitatiivseid nõudeid (karistus on piisavalt määratletav ja selge), seaduse kohaldamine on kooskõlas konventsiooni üldpõhimõtetega ja isikuid kaitstakse omavoli eest.
- 17 Euroopa Inimõiguste Kohus rõhutab kohtuotsuses *Medvedyev vs. Prantsusmaa*, et „seaduslikkuse kriteerium nõuab, et kõik seadused oleksid piisavalt täpsed, et hoida ära igasugust omavoli ohtu ja võimaldada kodanikele – vajaduse korral pärast asjakohast nõustamist – näha kohtuasja asjaolusid arvestades mõistlikul määral ette tagajärgi, mis võivad teatud teoga kaasneda“.